

Hogeschool Van Hall Larenstein

**B Tuin- en Landschapsinrichting
AD Tuin- en Landschapsinrichting**

Uitgebreide opleidingsbeoordeling

Samenvatting

In mei 2018 is de bestaande hbo-bachelor-opleiding Tuin- en Landschapsinrichting van Hogeschool Van Hall Larenstein bezocht door een visitatiepanel van NQA. Het betreft de vierjarige voltijd- en deeltijdopleiding (crohonummer 34220) en de tweejarige gelijknamige AD-opleiding in voltijd en deeltijd (crohonummer 80068) te Velp. Het panel beoordeelt beide opleidingen als **voldoende**.

Beoogde leerresultaten

De opleiding ontvangt voor standaard 1 het oordeel **goed**.

De opleiding hanteert een opleidingsprofiel en een competentieset die passen bij de T&L beroepspraktijk en aansluiten op de internationale eisen in het vak- en vakonderwijsveld. De leerresultaten weerspiegelen het beoogde bachelorniveau en het beoogde AD-niveau. De uitstroomprofielen zijn helder beschreven. Het opleidingsprofiel is sterk en onderbouwd doordacht en in samenwerking met het werkveld opgesteld. De opleiding heeft een gedegen en brede aanpak gehanteerd om het nieuwe profiel op te stellen. Het panel ziet waardevolle uitgangspunten in het nieuwe opleidingsprofiel, waarvan de gerealiseerde waarde in de komende jaren ten volle zal moeten blijken.

Programma

De opleiding ontvangt voor de standaarden 2, 4 en 5 het oordeel **voldoende** en voor standaard 3 het oordeel **goed**.

De opleiding voert een vernieuwd, praktijkgericht programma met ruime mogelijkheden voor het opdoen van de benodigde beroeps- en onderzoeksvaardigheden. De vernieuwing is gevorderd tot in het derde studiejaar en moet nog verder worden doorgetrokken in de afstudeerfase. Het curriculum is actueel en praktijkgericht, met veel vraagstukken en opdrachten vanuit de beroepspraktijk. Studenten en alumni zijn enthousiast over het vernieuwde curriculum en wensen nog eerder werkelijk contact met opdrachtgevers om interdisciplinaire en communicatieve vaardigheden te kunnen trainen. De praktijkgerichtheid is groot door de samenwerking met het werkveld en ook doordat veel docenten zelf actief zijn in het werkveld. Wel zijn er kansen om studenten meer kennis en ervaring op te laten doen met Strategisch Omgevingsmanagement¹, aansluitend op de nieuwe Omgevingswet.

Studenten hebben ruime gelegenheid om zich gewenste beroepsvaardigheden eigen te maken. De opleiding kan de leerlijnen duidelijker presenteren als doorlopende draden in het curriculum. Na de vorige visitatie zijn elementen ingebracht gericht op artistieke en creativiteit. Dit kan meer zichtbaar worden gemaakt en met ook meer aandacht voor out-of-the-box denken.

De inhoud van het opleidingsprogramma biedt de studenten in de eerste studiejaar een goede basis en voorbereiding op de verdieping in het derde en vierde studiejaar. Studenten hebben mogelijkheden om via keuzevakken en de keuze van thema's bij opdrachten hun eigen leerplan vorm te geven. De vakinhoud, de actualiteit en de aansluiting op de beroepspraktijk zijn sterke punten. De gehanteerde vakliteratuur is van hoge kwaliteit. De inhoud is passend voor de uitstroomprofielen. Het panel is positief over de diepgang en de samenhang.

¹ Strategisch Omgevingsmanagement omvat ondermeer stakeholdersanalyses, het benoemen en beheersen van omgevingsrisico's en het maken van Klant Eisen Specificaties

De opleiding heeft een duidelijke visie op de instroomprocedures en de toepassing daarvan is navolgbaar in de instroomdossiers. De opleiding besteedt veel aandacht aan voorlichting en instroomselectie en biedt diverse remediërende vakken/studieroutes. De opleiding slaagt er in de grote diversiteit aan instromende studenten in het eerste jaar op één lijn te krijgen. Dit blijkt ook uit de indrukwekkende stappen die studenten maken in het eerste studiejaar qua kennis en persoonlijke ontwikkeling. Weliswaar is het uitvalspercentage dalend, maar toch nog redelijk hoog en zal de opleiding moeten blijven investeren in de voorlichting en in de instroom van zowel de voltijd- als de deeltijdvariant.

Personeel

De opleiding ontvangt voor standaard 6 het oordeel **voldoende**.

De T&L opleiding beschikt over gekwalificeerd personeel dat vakinhoudelijk en didactisch capabel is. De relatie met de beroepspraktijk is stevig, mede doordat een kwart van de docenten ook zelf in de praktijk werkzaam is. Docenten zijn toegankelijk en benaderbaar voor studenten en zetten een goede sfeer neer naar studenten. De verhoging van het aandeel mastergeschoolde docenten is een aandachtspunt, mede vanwege de benodigde kennis van onderzoek. De toetsdeskundigheid wordt versterkt met gericht BKE-scholing. Er is voldoende formatie voor het verzorgen van het onderwijs. Gezien de hoge werkdruk krijgt de opleiding het advies om de werkdruk goed te blijven monitoren en gepaste maatregelen te nemen waar nodig.

Voorzieningen

De opleiding ontvangt voor de standaarden 7 en 8 het oordeel **goed**.

De voorzieningen zijn voor de opleiding T&L van een hoog niveau. Het eigen landgoed geeft een unieke omgeving met veel mogelijkheden voor het praktijkonderwijs. Dit maakt veel onderwerpen direct inzichtelijk voor studenten en draagt bij aan de ontwikkeling van de beroepscompetenties. Ook het ontwerpatelier en de ICT-voorzieningen zijn op een zeer hoog niveau. De werk- en studeerruimtes voorzien in de behoeften van docenten en studenten. De opleiding investeert naast de gangbare studiebegeleiding in gerichte workshops voor meer actualiteit en diepgang of extra voor extra vaardigheidsonderwijs. Sterk punt voor studenten is dat zij gaandeweg bewust worden van hun persoonlijke ontwikkeling en dit ook gericht vastleggen in hun persoonlijke portfolio. De persoonlijke begeleiding en de korte communicatielijnen zorgen er voor dat niemand ontkomt aan de verplichte activiteiten en er ook niemand verloren raakt door opgang in de massa.

Kwaliteitszorg

De opleiding ontvangt voor standaard 9 het oordeel **voldoende**.

De opleiding kent een expliciet kwaliteitszorgbeleid met een cyclus van module-evaluaties. Voor het vernieuwde curriculum krijgt de opleiding het advies de evaluatiecyclus ook op programmaniveau door te zetten, de doelen en activiteiten in het teamplan aan te scherpen en de afstemming tussen de curriculumcommissie, de toetscommissie en examencommissie te versterken. Studenten worden actief betrokken bij de evaluaties en verbetercyclus.

Toetsing

De opleiding ontvangt voor de standaard 10 het oordeel **voldoende**.

De opleiding werkt aan de versterking van de toetsing vanuit het hogeschool toetsbeleid en de recent opgestelde toetsplannen T&L. Passend voor een beroeps- en praktijkgerichte hbo-opleiding wordt er veel getoetst door middel van het opleveren van beroepsproducten. De

onderlinge kalibratie tussen docenten/examinatoren kan nog wat strakker. Het feit dat docenten BKE-scholing volgen zal daar positief aan bijdragen. Om de toetskwaliteit verder te versterken krijgt de opleiding het advies om de examencommissie en de toetscommissie duidelijker te positioneren en met meer regelmaat controles uit te voeren op de kwaliteit van toetsdossiers.

Gerealiseerde leerresultaten

De opleiding ontvangt voor de standaard 11 het oordeel **voldoende**.

De kwaliteit van de afstudeerwerken en het feit dat alumni goed en snel hun weg vinden in het werkveld geven aan dat de beoogde leerresultaten worden gerealiseerd. De afstudeeronderzoeken en beroepsproducten zijn op niveau. De opleiding kan in de startfase van het afstuderen scherper aankoersen op de inkadering van vraagstukken en de verantwoording van de onderzoeksmethodologie. De werkstukken zijn relevant voor het T&L-vakgebied en het beroepenveld. Het feit dat de opleiding gerichte maatregelen neemt, geeft het panel het vertrouwen dat het afstudeerniveau zal worden gecontinueerd.

Inhoudsopgave

Samenvatting	3
Schets van de opleiding	11
Standaard 1 Beoogde leerresultaten	13
Standaard 2 Oriëntatie	15
Standaard 3 Inhoud	18
Standaard 4 Leeromgeving	21
Standaard 5 Instroom	22
Standaard 6 Personeel	23
Standaard 7 Voorzieningen	25
Standaard 8 Begeleiding	26
Standaard 9 Kwaliteitszorg	28
Standaard 10 Toetsing	29
Standaard 11 Gerealiseerde leerresultaten	31
Eindoordeel over de opleiding	35
Aanbevelingen	37
Bijlagen	39
Bijlage 1 Bezoekprogramma	40
Bijlage 2 Bestudeerde documenten	42

Inleiding

Dit visitatierapport bevat de beoordeling van de bestaande hbo-bachelor-opleiding Tuin- en Landschapsinrichting van Hogeschool Van Hall Larenstein. Het visitatiepanel van NQA dat de beoordeling heeft uitgevoerd is samengesteld door NQA, in opdracht van Van Hall Larenstein en in overleg met de opleiding. Voorafgaand aan de visitatie heeft de NVAO het panel goedgekeurd.

Het rapport beschrijft de bevindingen, overwegingen en conclusies van het panel. Ook bevat het enkele aanbevelingen voor de opleiding. Het rapport is opgesteld conform het *Beoordelingskader accreditatiestelsel hoger onderwijs* van de NVAO (september 2016) en het *NQA-protocol 2017 voor de uitgebreide opleidingsbeoordeling*.

De visitatie heeft plaatsgevonden op 24 mei 2018.

Het visitatiepanel bestond uit:

Dhr. dr. ir. E.D. Ekkel (voorzitter, domeindeskundige)

Dhr. ing. J.S.P. Boon (domeindeskundige)

Mw. dr. S. Van Damme (domeindeskundige)

Mw. ing. S.M. Janssen (studentlid)

Mw. ir. M. Dekker-Joziase, senior auditor van NQA, trad op als secretaris van het panel.

De opleiding Tuin- en Landschapsarchitectuur (T&L) vormt samen met de VHL-bacheloropleiding Bos- en Natuurbeheer en de VHL masteropleiding Project- en Proces Management de Visitatiegroep HBO HAO Groen, met inleverdatum 1 november 2018. Deze drie opleidingen zijn bezocht door drie visitatiepanels van NQA met een overlap in bemensing ter borging van onderlinge afstemming. Afstemming tussen alle deelpanels heeft allereerst plaatsgevonden door de instructie die de panelleden krijgen met betrekking tot het beoordelingskader. Daarnaast is, rekening houdend met het feit dat elke opleidingsbeoordeling een individuele beoordeling betreft, vanuit de overlap in de bezetting, waar relevant, voortschrijdend gereflecteerd op vorige bezoeken binnen deze visitatiegroep. Verder wordt de afstemming tussen de panels geborgd door de ondersteuning van dezelfde secretaris vanuit NQA en door de inzet van getrainde voorzitters.

Bij de aanvraag heeft de instelling een Zelfevaluatierapport (ZER) aangeboden. Deze voldeed naar vorm en inhoud aan de eisen van het desbetreffende NVAO-beoordelingskader en aan de eisen van het *NQA-protocol 2017*. Het visitatiepanel heeft de ZER bestudeerd en een bezoek aan de opleiding gebracht; zie bijlage 1 en 2. Met alle (mondeling en schriftelijk) verstrekte informatie heeft het panel tot een weloverwogen oordeel kunnen komen.

Het visitatiepanel verklaart dat de beoordeling van de opleiding in onafhankelijkheid heeft plaatsgevonden.

Utrecht, 2 oktober 2018

Panelvoorzitter

dr. ir. E.D. Ekkel

Lead-auditor

ir. M. Dekker-Joziasse

Schets van de opleiding

Tuin- en Landschapsarchitectuur (T&L) is een unieke opleiding in Nederland. De opleiding leidt studenten op voor hbo-functies gericht op de vormgeving van onze leefomgeving: de planning, ontwerp en management van de buitenruimte met als doel het creëren, in stand houden, beschermen en ontwikkelen van plekken die zowel functioneel, mooi als duurzaam zijn en die voldoen aan maatschappelijke en ecologische behoeften. Zowel de bachelor- als de AD-opleiding worden in voltijd en in deeltijd verzorgd. De AD-opleiding is inhoudelijk verwant aan de bacheloropleiding en is gericht op directe inzetbaarheid van afgestudeerden als projectmedewerkers en ondersteuners,

T&L is één van de grotere opleidingen binnen het VHL domein Delta Area and Resources. De instroom vertoont in 2017 en 2018 een stijging. De voltijdopleidingen tonen een stijging van 25%. De instroom AD deeltijd is zelfs bijna verdrievoudigd. De meeste studenten volgen de 4-jarige bacheloropleiding. In 2017 telde de opleiding 265 bachelor voltijd, 61 bachelor deeltijd, 43 AD voltijd en 40 AD deeltijd studenten. In totaal telde de opleidingen in 2016 370 studenten en in 2017 409 studenten.

T&L werkt met een competentiegericht curriculum, waarbinnen reële beroepsopdrachten centraal staan. De opleiding heeft nauw contact met en een brede bekendheid in het werkveld. Het beroepenveld omvat met name particuliere adviesbureaus, ingenieursbureaus, grote groene bedrijven, gemeenten en andere (semi-)overheden. Veel alumni zijn ook werkzaam als zelfstandig adviseurs.

Sinds 2012 is er gewerkt aan een nieuw onderwijsmodel voor de voltijdopleiding, samen met vertegenwoordigers uit het werkveld en met het lectoraat. Tegelijkertijd is de organisatiestructuur gewijzigd en wordt er gewerkt met resultaatverantwoordelijke teams; één onderbouw en één bovenbouw team. Dit is in 2015-2016 ingevoerd tegelijk met een vernieuwd voltijdprogramma. In 2018-2019 studeren de eerste studenten af volgens dit nieuwe programma. De vernieuwing is gericht op de aanscherping en de herformulering van de uitstroomprofielen en de eindcompetenties. Daarbij is men bij de bachelor voltijdopleiding overgegaan van vier majoren (Landschapsarchitectuur, Tuinarchitectuur, Planrealisatie en Management Buitenruimte), naar één major met vijf uitstroomprofielen na het tweede studiejaar die gebaseerd zijn op gangbare werkprocessen bij ruimtelijke planvorming:

- Strategisch ontwerp
- Ruimtelijk ontwerp
- Technisch ontwerp
- Werkvoorbereiding aanleg en beheer
- Management buitenruimte

De AD-opleiding biedt een basis voor de bachelor-uitstroomprofielen en studenten kunnen de AD afsluiten in drie uitstroomprofielen: Ontwerp en Visualisatie, Techniek en calculatie en Beheer buitenruimte. De deeltijdopleidingen (bachelor en AD) moeten nog volgen in de onderwijsvernieuwing, waarbij ook flexibilisering zal worden ingevoerd.

Duurzaamheid is een centraal thema binnen de hogeschool. De opleiding T&L heeft in december 2017 een AISHE audit doorlopen en in juni 2018 het drie sterren AISHE keurmerk behaald voor de bachelor- en AD-opleiding, voltijd en deeltijd. Hiermee wil de opleiding tegelijk met de accreditatie het bijzonder kenmerk duurzaamheid aanvragen.

Aandachtspunten vanuit de vorige visitatieronde waren:

- versterking van de oriëntatie op kunst en cultuur;
- versterking van de creativiteit door meer samenwerking met andersoortige opleidingen;
- concretisering van de rol van internationalisering;
- meer aandacht voor schriftelijk communiceren.

In deze rapportage is de bacheloropleiding als basis genomen voor de beschrijving en beoordeling. Daar waar Associate Degree opleiding of de deeltijdvarianten afwijken, wordt dit specifiek benoemd.

Standaard 1

Beoogde leerresultaten

De beoogde leerresultaten passen bij het niveau en de oriëntatie van de opleiding en zijn afgestemd op de verwachtingen van het beroepenveld, het vakgebied en op internationale eisen.

Conclusie

De opleiding ontvangt voor deze standaard het oordeel **goed**.

Het panel concludeert dat de beoogde leerresultaten zoals benoemd in het opleidingsprofiel relevant zijn en het beoogde bachelorniveau en het afgeleide AD-niveau weerspiegelen. De inhoud van het landelijke profiel, de eigen uitstroomprofielen en competenties zijn passend voor de T&L beroepspraktijk en sluiten aan op de internationale eisen in het vak- en vakonderwijsveld. De uitstroomprofielen zijn helder beschreven. Het panel is van mening dat de kwaliteit van de leerresultaten en de wijze waarop deze in samenwerking met het werkveld zijn opgesteld, het oordeel goed verdienen. Het opleidingsprofiel is sterk en onderbouwd doordacht. De opleiding heeft een gedegen en brede aanpak gehanteerd om het nieuwe profiel op te stellen. Wel is de opleiding nog in transitie en zal met de eerste bachelor-afgestudeerden moeten blijken of het bredere opleidingsprofiel ook in zijn geheel wordt waargemaakt en ook duidelijk wordt herkend door het gehele werkveld. Daarbij adviseert het panel om de uitgangspunten goed te blijven monitoren aan de eerste cohorten afgestudeerden, het werkveld en de stage- en afstudeerbedrijven en van daaruit het profiel verder aan te scherpen. Het panel ziet waardevolle uitgangspunten waarvan de werkelijke waarde in de komende jaren ten volle zal moeten blijken.

Onderbouwing

Opleidingsprofiel

De T&L-voltijdopleiding heeft tot doel: het opleiden van creatieve, innovatieve en vakkundige specialisten voor het oplossen van ruimtelijke vraagstukken in een (inter-)nationaal werkveld. Studenten worden getraind in de planning, het ontwerp en het management van de buitenruimte met als doel het creëren en in stand houden, beschermen en ontwikkelen van plekken die zowel functioneel, mooi als duurzaam zijn en die voldoen aan maatschappelijke en ecologische behoeften. Daarbij moeten zij inter- en transdisciplinair kunnen samenwerken met andere beroepsgroepen (stedenbouwkundigen, architecten en ecologen) en stakeholders (overheden, bewonersgroepen, actiegroepen etc). Daarbij heeft ook de energietransitie grote impact, waarbij steeds meer een integrale aanpak wordt gevraagd om te komen tot duurzame oplossingen. De AD-opleiding is gericht op directe inzetbaarheid van afgestudeerden als projectmedewerkers en ondersteuners, bijvoorbeeld technisch tekenaars of werkvoorbereiders. AD-studenten hebben de optie tot doorstuderen in de bacheloropleiding.

Afstemming werkveld

Met het opstellen van nieuwe uitstroomprofielen en competenties voor de bachelor- en voor de AD-opleidingen, sluit de opleiding aan op de ontwikkelingen in het werkveld: De Nieuwe Regeling (DNR, 2011) en de bijbehorende standaard taakbeschrijving (STB) en CROW-publicaties over integrale inrichting en beheercycli. Dit is gedaan in nauw overleg met de

werkveldadviescommissie en met input vanuit de contactpersonen van de Nederlandse Vereniging voor Tuin- en Landschapsarchitectuur (NVTL), Stadswerk en de Vereniging van Hoveniers en Groenvoorzieners (VHG). De uitstroomprofielen beslaan de volledige planvormingscyclus van het vakgebied T&L.

Ook op internationaal vlak volgt de opleiding de ontwikkelingen in het vakgebied en het vakonderwijs door deelname in de European Council of Landscape Architecture Schools (ECLAS) en de International Federation of Landscape Architects (IFLA). Dit draagt bij aan de voorbereiding van studenten op een steeds internationaler werkveld, waarbij in netwerken wordt gewerkt. In het verband van de Dutch School of Landscape Architecture (DSL) wordt ook T&L onderwijs ontworpen voor Oost-Europese landen en worden symposia georganiseerd over actuele onderwerpen, bijvoorbeeld 'Ontwerp is Onderzoek' of 'de didactiek in ontwerponderwijs'.

Competenties

De opleiding werkt vanuit de bachelor- en AD-profielen met vijf T&L beroepscompetenties en vijf generieke competenties:

T&L:

- Ruimtelijke strategie
- Ontwerp
- Planuitwerking
- Werkvoorbereiding en realisatie
- Tactisch beheer

Generiek:

- Project en proces
- Onderzoekend vermogen
- Ondernemend vermogen
- Sociaal en communicatief functioneren
- Zelfsturing en zelfontwikkeling

In het Landelijk Opleidingsprofiel T&L is de aansluiting op de Dublin-descriptoren en de HBO-standaard beschreven voor het bachelorniveau.

Iedere bachelorstudent behaalt bij het afstuderen alle generieke en twee T&L-competenties (behorend bij het uitstroomprofiel) op eindniveau 3 (professioneel). AD-studenten behalen alle generieke en drie T&L competenties op niveau 2 (gevorderd). Daarmee kunnen zij doorstromen naar de bacheloruitstroomprofielen. De bijbehorende kennis en vaardigheden zijn vastgelegd in de Body of Knowledge and Skills in het Toetsplan voltijd, onder andere op de gebieden: beplanting, creativiteit, visualisatietechnieken en duurzaamheid.

Schema bachelor- (links) en AD-profiel (rechts) met de uitstroomprofielen (groot en vet weergegeven) en de competenties (klein weergegeven)(bron: Zelfevaluatie april 2018 T&L).

Het panel oordeelt dat de opleiding met de vernieuwing van de profilering en de competenties gericht aansluit op de ontwikkelingen in het vakgebied en in het werkveld en dit ook actief afstemt met de eigen breed samengestelde werkveldadviescommissie en de brede contacten in het werkveld. Daarbij wordt ook op nationaal en internationaal vlak gericht gebruik gemaakt van input uit beroeps- en brancheverenigingen.

Standaard 2 Oriëntatie

Het programma maakt het mogelijk om passende (professionele of academische) onderzoeks- en beroepsvaardigheden te realiseren.

Conclusie

De opleiding ontvangt voor deze standaard het oordeel **voldoende**.

De opleiding voert een praktijkgericht programma met ruime mogelijkheden voor het opdoen van de benodigde beroeps- en onderzoeksvaardigheden. Het vernieuwde curriculum is actueel en praktijkgericht, waarbij wordt gewerkt met vraagstukken en opdrachten vanuit de beroepspraktijk. Studenten en alumni zijn enthousiast over het vernieuwde curriculum en noemen als aandachtspunt een nog verdere vervroeging van de werkelijke contacten met opdrachtgevers en belanghebbenden om interdisciplinaire en communicatieve vaardigheden te kunnen trainen.

De opleiding werkt veel samen met het werkveld, de projecten zijn zeer praktijkgericht evenals de beroepsopdrachten. Het gegeven dat relatief veel docenten ook in het werkveld actief zijn, draagt mede bij aan het actueel houden van de onderzoeks- en beroepsvaardigheden. Wel zijn er kansen om meer kennis en ervaring op te doen met Strategisch Omgevingsmanagement², aansluitend op de nieuwe Omgevingswet die binnenkort van kracht zal worden.

Het panel ziet een breed scala aan passende beroepsvaardigheden in het programma. Wel is het panel van mening dat de opleiding nog meer aandacht kan geven aan artistieke en creativiteit. Op beide aspecten zijn wel elementen ingebracht in modules en workshops, echter is dit niet duidelijk te traceren. De opleiding kan meer structurele aandacht inbrengen voor out-of-the-box denken en de genoemde leerlijnen kunnen duidelijker worden gepresenteerd. De opleiding kan daarmee gericht invulling geven aan de adviezen die ook bij de voorgaande visitatie werden geuit.

² Strategisch Omgevingsmanagement omvat ondermeer stakeholdersanalyses, het benoemen en beheersen van omgevingsrisico's en het maken van Klant Eisen Specificaties

Onderbouwing

Praktijkgerichtheid

Het panel herkent het beeld dat de opleiding schetst in de Zelfevaluatie. Het curriculum is actueel en biedt een vakgericht programma dat studenten enthousiasmeert. Studenten werken aan een grote diversiteit aan ruimtelijke vraagstukken op verschillende schaalniveaus. Daarbij wordt gewerkt met reële beroepsopdrachten en actuele vraagstukken. Studenten leren beroepsproducten af te leveren en werken waar mogelijk met echte opdrachtgevers uit de praktijk. Studenten hebben bijvoorbeeld met een kunstenaar uit Parijs gewerkt aan het concept voor 'de ontaarde boom' of in opdracht van gemeenten gewerkt aan beplante wadi's. Studenten werken tijdens modules, stages en het afstuderen en in de halfjaarlijkse workshopweek aan specifieke opdrachten verkregen vanuit de praktijk.

Uit gesprekken constateert het panel dat studenten en alumni enthousiast zijn over de reële praktijkopdrachten. Studenten wensen in de onderbouw graag nog meer interactie met opdrachtgevers uit de praktijk, naast de bedrijfsbezoeken en excursies in de eerste studie jaren, de praktijkgerelateerde projectopdrachten, de meeloopmogelijkheden met derdejaars stagiairs en de activiteiten die studenten zelf ontplooiën via de studieloopbaanbegeleiding (2 EC per jaar). Zij stellen dat de link tussen het curriculum en de praktijk nog verder versterkt kan worden door eerder contact met reële opdrachtgevers en stakeholders. Alumni geven aan dat de opleiding veel connecties heeft met het werkveld en daar meer bekendheid aan mag geven. Een groot deel van het werkveld is aanwezig op de VHL-carrièredag. De kansen om dat vorm te geven zijn er, aangezien het werkveld aangeeft dat er grote betrokkenheid is en dat er bereidheid is om bij te dragen via gastlessen over actuele kennis en praktische oplossingen.

Beroepsvaardigheden

Het panel concludeert uit gesprekken, uit het opleidingsprofiel, uit de studiematerialen, de rondleiding over het landgoed en uit de studentproducten, dat studenten ruime mogelijkheden hebben om voor de volle breedte van de studie de benodigde beroepsvaardigheden aan te leren. Daarbij is er aandacht voor: probleemoplossend vermogen, creativiteit en innovativiteit, interdisciplinair werken, kostenbewustzijn en ondernemendheid, bewustzijn van maatschappelijke problemen en duurzaamheid, de specifieke kennis van beplanting, materialen, stad en landschap en de toepassing van digitale gereedschappen (visualisatietechnieken, Autocad, GIS). Studenten en alumni geven aan dat ook bij studiebegeleiding (SLB) veel aspecten (houding, communicatie, portfolio-opbouw, et cetera) worden aangeleerd die in de praktijk toepasbaar zijn.

Het panel ziet twee aandachtspunten waar de opleiding zich bewust van is, maar nog verder op kan ontwikkelen. Het eerste betreft de mate waarin studenten worden getraind in de professionele samenwerking met andere disciplines. Studenten krijgen diverse tools aangeleerd tijdens de studie en alumni bevestigen dat zij getraind worden in het samenwerken met andere disciplines. Dit kan worden versterkt met meer direct contact met opdrachtgevers en stakeholders en het leren presenteren naar belangengroepen. Alumni uitten de wens tot meer training in het overtuigend presenteren en overkomen en daarmee een gedeeld platform te kunnen creëren voor stakeholders. In het nieuwe curriculum wordt dit in het eerste jaar al meer geadresseerd in bijvoorbeeld het eerstejaars project De Groene Stad, waar samen met bewoners naar oplossingen wordt gezocht. Het panel hoopt dat dit in de latere jaren van de studie ook verder wordt doorgetrokken en meer tot uiting gaat komen in de eindwerkstukken.

Het tweede aspect voor verbetering betreft de aandacht voor creativiteit. Het panel vraagt meer structurele aandacht voor out-of-the-box denken en kunstzinnigheid. De opleiding stelt dat creativiteit een belangrijke rol heeft in ieder project en elk proces. Slechts in een enkele modulebeschrijving wordt deze connectie benoemd, buiten de module Ontwerp & Inspiratie. De aandacht voor creativiteit is verweven in de beroepscompetenties, maar daarmee volgens het panel minder goed zichtbaar. Het panel is vanuit de gesprekken meer overtuigd dat er in moduleonderdelen en in workshops aandacht wordt gegeven aan creativiteit, bijvoorbeeld bij visualisatie, 3D-printing in de minor Digitale ontwerpverkenningen, de aandacht voor ruimtevormen en verschijningsvormen, bezoeken aan musea en floriade, het gebruik van architectuurliteratuur en het doorlopen van alle ontwerpfasen: visie-concept-ontwerp-detailing. Voor de derdejaars module Ontwerp & Inspiratie is de link met de creativiteit leerlijn het duidelijkst benoemd in de leerdoelen: bevorderen van vrij en creatief denken en werken, ontdekken van de eigen identiteit en het ontwikkelen van een ontwerpende benadering (conform Amsterdam Academy of Architecture). Het panel adviseert de creativiteit leerlijn nog duidelijker in beeld te brengen door het hele curriculum en krachtig door te zetten, ook in samenwerking met meer artistieke opleidingen, mede aangezien dit een aanbeveling was bij voorgaande visitatie. Het panel hoopt dat de resultaten van de creatieve leerlijn ook duidelijk gaan doorwerken in de afstudeerwerken. Dit aangezien het panel daar veel redelijk traditionele werkstukken van studenten zag in plaats van creatieve en eigentijdse werkstukken als maquettes, filmpjes, websites, etc.

Onderzoeksvaardigheid

Onderzoekend vermogen is een van de generieke competenties die iedere student op eindniveau moet bereiken. De opleiding hanteert daarbij als rode draad het door het docententeam zelf geschreven boek 'Praktijkgericht onderzoek in de ruimtelijke planvorming', dat ook in het werkveld en bij aanverwante opleidingen wordt gebruikt. De aandacht gaat uit naar praktijkgericht onderzoek en probleem oplossend vermogen voor de ruimtelijke planvorming. Dit is ontwikkeld samen met VHL-lectoren en (maatschappelijke) partners. De onderzoeksfasen worden in het nieuwe curriculum vanaf de start stapsgewijs aangeleerd. In het tweede jaar doen studenten voor het vak Duurzame stad al een onderzoek naar duurzame water- en groensystemen. In het derde en vierde jaar wordt dit qua complexiteit en zelfstandigheid verder uitgebouwd ter onderbouwing van de geleverde beroepsproducten.

Het panel is positief over de ingezette onderzoeksleerlijn. Deze mag in de documentatie nog meer zichtbaar worden. Het panel hoopt dat de leerlijn krachtig wordt doorgezet in de afstudeerfase, met ook aandacht voor het ontwerpend onderzoeken (nadruk op procesbenadering naast de te leveren producten). Daarmee kunnen studenten ook leren dat vragen gesteld kunnen worden bij eerder 'klassieke' en ingesleten denkpatronen, wat mogelijk kan leiden tot meer innovatief ontwerp. Ook kan er meer kennis en ervaring worden opgedaan met de SOM-methode (Strategisch Omgevings Management). Afhankelijk van de vragen uit de praktijk voorziet het panel dat vanuit het nieuwe curriculum met meer nadruk op het ontwerpproces een grotere variatie aan afgeleide beroepsproducten en bijbehorende onderzoeksmethoden mogelijk is.

Internationalisering

De opleiding benoemt in haar opleidingsprofiel het belang van internationalisering voor een steeds internationaler opererend werkveld. In de modulebeschrijvingen komt dit nog beperkt aan de orde in bijvoorbeeld een oriëntatie op het Europese werkveld. In de eerste twee jaar wordt studenten Engelse taalvaardigheid geboden en studenten hebben de mogelijkheid om voor de minor of de stage naar het buitenland te gaan. Studenten kunnen zelfs Chinese taal volgen. Voor beplantingslessen wordt ook een Duitse gastdocent ingezet. Het uitstroomprofiel Strategisch Ontwerp wordt volledig Engelstalig verzorgd, mede voor buitenlandse Erasmus-uitwisselingsstudenten. Ook voor het afstuderen gaan sommige studenten naar het buitenland: Lively Cities project, Olmsted in Boston en Nanded City in India. Het panel ziet mogelijkheden om de aandacht voor internationalisering verder uit te bouwen langs een lijn van toenemende focus op creativiteit en onderzoekend vermogen. De opleiding kan denken aan lessen verzorgd door internationale sprekers via bijvoorbeeld docentuitwisseling. Ook is actievere deelname mogelijk in internationale netwerken, benchmarking en versterking van de onderzoeksleerlijn.

Standaard 3 Inhoud

De inhoud van het programma biedt studenten de mogelijkheid om de beoogde leerresultaten te bereiken.

Conclusie

De opleiding ontvangt voor deze standaard het oordeel **goed**.

De inhoud van het opleidingsprogramma biedt de studenten in de eerste studiejaren een goede basis en voorbereiding op de verdieping in het derde en vierde studiejaar. Met de vernieuwing van het programma is duidelijker in kaart gebracht hoe de leerstof en modulenopbouw garanderen dat de leerresultaten worden behaald. De programma-inhoud is passend bij de uitstroomprofielen. Het panel is positief over de diepgang en de samenhang. De vakinhoud, de actualiteit en de aansluiting op de beroepspraktijk zijn sterke punten en de gehanteerde vakliteratuur is van hoge kwaliteit. Het nieuwe curriculum geeft een duidelijke verbetering qua samenhang.

Onderbouwing

Relatie programma tot beoogde leerresultaten

Met de opzet van het nieuwe curriculum, nu gevorderd tot in het derde studiejaar, heeft de opleiding de relatie tussen de beoogde leerresultaten en de curriculuminhoud versterkt. De competenties zijn meer consistent doorvertaald in het curriculum. Dit is voor het panel ook duidelijk zichtbaar in de moduleboeken waarin consequent wordt gerefereerd aan de competenties en de afgeleide leerdoelen. In het eerste studiejaar komen per module minimaal twee beroepscompetenties aan bod, gecombineerd met generieke competenties. Ook in ieder afstudeerprofiel staan steeds twee beroepscompetenties centraal. De studiegids en moduleboeken geven heldere informatie over de inhoud en de opzet van het curriculum en

bieden daarmee een goede leidraad aan studenten. Studenten bevestigen dit in de gesprekken met het panel en zij waarderen de mogelijkheden tot persoonlijke profilering.

Vakinhoud en samenhang

Het panel constateert dat het opleidingsprogramma studenten een stevige basis biedt met de mogelijkheden tot specialisatie in de uitstroomprofielen. Dit past bij het beeld dat de opleiding zowel generalisten en specialisten opleidt. Studenten en alumni zijn daar positief over. Het biedt hen een brede basis en maakt daarnaast individuele profilering mogelijk.

Het panel constateert dat de opleiding met de vernieuwing van het programma de opbouw en de samenhang heeft versterkt met de invoering van leerlijnen voor onderzoeksvaardigheden, sortiments- en beplantingskennis, digitale tekentechnieken, internationalisering en duurzaamheid. Het panel ziet de aandacht voor deze onderwerpen zeker terug in de modules, met een goede opbouw, maar heeft heldere beschrijvingen van deze leerlijnen gemist. Het panel adviseert om, naast de competenties en leerdoelen, ook de leerlijnen duidelijker zichtbaar in de studiegidsen en de modulebeschrijvingen op te nemen, zodat studenten zich ook bewuster worden van deze doorlopende leerlijnen.

De opleiding staat bekend om de uitgebreide aandacht voor sortimentskennis en beplanting. Nagenoeg iedere lesperiode in de eerste twee studiejaar worden één of twee sortimentstoetsen afgenomen naast integrale toetsing gericht op beplanting. De opleiding is daarbij in het gelukkige bezit van het eigen landgoed en een eigen sortimentstuin (zie Standaard Voorzieningen). Dit geeft een onderscheid van andere opleidingen op het gebied van landschapsinrichting (Academies voor Bouwkunst en Wageningen University).

Het nieuwe programma heeft een sterke inzet op actuele en vernieuwende digitale teken- en visualisatietechnieken als: GIS- en 3D-visualisatie, Autocad, Sketch-up en fotografie. In de portfolio's van de studenten heeft het panel daar diverse goede voorbeelden van gezien. Studenten geven aan dat zij in de modules een verkenning krijgen op deze technieken en dat zij zich deze meer eigen maken tijdens opdrachten, projecten en in het ontwerpatelier. De beheersing wordt in casustoetsen integraal getoetst.

Uit de modulebeschrijvingen had het panel eerst de indruk dat er een grotere focus lag bij het op grotere schaal ontwerpen en dat daarmee vakinhoudelijk te veel aandacht uit zou gaan naar de landschapsinrichting en minder naar de tuinrichting. Uit gesprekken met studenten en docenten en uit een bezoek aan het ontwerpatelier is gebleken dat er ook voldoende aandacht is voor het door-ontwerpen naar kleinere schaal. Het panel is er van overtuigd dat tuinontwerp ook gerichte aandacht krijgt, met name in AD-opleiding en bij de competentie technisch ontwerp. Studenten leren in complexiteit te ontwerpen en kunnen dat zelf doorvertalen naar het niveau van detailontwerp. De mate waarin een student dit ontwikkelt, is wel afhankelijk van het studiepad dat de student kiest.

Het panel adviseert blijvend aandacht te houden voor het Nederlandse taalgebruik, gezien de taalbeheersing in sommige verslagen. De opleiding is zich hier van bewust gezien het feit dat er relatief meer dyslectici zijn onder de creatief ingestelde T&L-populatie. Alumni geven aan dat er meer aandacht mag zijn voor het beleidsmatig en overtuigend schrijven.

Uit gesprekken met studenten, docenten, alumni en stagebieders en werkgevers concludeert het panel dat er tevredenheid is over de kennis en kunde van de studenten. Zij kunnen goed functioneren in derdejaars stages, bij het afstudeerproject en als startende professional. Hetzelfde geldt voor AD-studenten, hoewel het voor het werkveld nog niet altijd helder is wat zij van het AD-niveau mogen verwachten.

Actualiteit

Het panel is van mening dat de actualiteit een sterk punt is van het opleidingsprogramma. Dit is met de vernieuwing van het curriculum verbeterd. Dit blijkt onder andere uit de aandacht in modules, opdrachten, stages en afstudeerprojecten voor bijvoorbeeld waterberging in de stad en de actuele debatten over groene ruimte en stadsinrichting. Specifieke actuele onderwerpen worden ook geadresseerd in halfjaarlijkse workshops. Ook in de gebruikte literatuur ziet het panel veel actuele publicaties en de handboeken die de docenten zelf schrijven.

De aansluiting op de actuele beroepspraktijk wordt door studenten en alumni herkend en resulteert in de stijgende scores in de NSE (3,9 voor aansluiting op actuele ontwikkelingen) en 64% in de HBO-monitor voor actualiteit en inhoud. Het panel is van mening dat er veel aandacht is voor de actuele context en voor de integraliteit van vraagstukken uit de beroepspraktijk.

AD

Aan het einde van het eerste jaar kiezen AD-studenten voor één van de drie AD-uitstroomprofielen en zij volgen in het tweede jaar de bijbehorende leerroute, inclusief een bedrijfsstage. Tijdens de stageterugkomdagen volgen de studenten, samen met de bachelorstudenten, gerichte lessen rapportagetechniek, visualisatietechniek, Engels en Ondernemend vermogen.

Het tweede jaar wordt (voor bachelor- en AD-studenten) afgesloten met een profielspecifieke eindopdracht en de module T&L bureau. In deze module werkt een groep studenten als een adviesbureau aan een zelfgekozen opdracht in relatie tot de beroepspraktijk en doorlopen zij daarmee een zelfgekozen deel van de planvormingscyclus. Het panel is van mening dat het AD-programma een heldere opzet heeft, verwant aan de voltijdbacheloropleiding. Het eindwerkstuk biedt een mooie afronding op niveau 2. Het AD-programma is een afgerond geheel en biedt een goede basis voor doorstroming en verdere verdieping in het derde voltijdstudiejaar.

Deeltijd

De deeltijdvariant wordt zowel bij de bachelor- als bij de AD-opleiding verzorgd. Daarbij wordt nog het 'oude' curriculum gehanteerd, gebaseerd op de 'oude' beroepscompetenties in combinatie met algemene hbo-vaardigheden. Op basis van de intakegesprekken (zie Standaard Instroom) wordt individueel bepaald of de studenten over voldoende voorkennis en ervaring beschikken om goed in te stromen en goede slagingskansen te hebben. In navolging op de voltijdprogramma's zal de deeltijd in 2018-2019 worden vernieuwd aan de hand van de beroeps- en generieke competenties en toenemende aandacht in de leerlijnen voor Onderzoekend en Ondernemend vermogen.

Standaard 4 Leeromgeving

De vormgeving van het programma zet aan tot studeren en biedt studenten de mogelijkheid om de beoogde leerresultaten te bereiken.

Conclusie

De opleiding ontvangt voor deze standaard het oordeel **voldoende**.

De opleiding voert voltijd bachelor- en AD-programma's met een ruime diversiteit aan werkvormen die een stimulerende leeromgeving bieden aan studenten. Er is wordt gericht gebruik gemaakt van het eigen landgoed als stimulerende leeromgeving. De didactische vormgeving past bij het VHL-onderwijsbeleid. Studenten hebben mogelijkheden om via keuzevakken en de keuze van thema's bij opdrachten hun eigen leerplan vorm te geven. De nieuwe didactische invulling is zichtbaar tot en met het derde studiejaar en de doorwerking in de afstudeerfase zal nog moeten blijken. Hetzelfde geldt voor de deeltijdprogramma's (bachelor en AD). Op basis daarvan komt het panel tot het oordeel voldoende, met mogelijkheden tot verdere groei in de komende jaren.

Onderbouwing

De opleiding geeft duidelijk invulling aan de onderwijsvisie van VHL gericht op diversiteit binnen het curriculum, inzet van digitale leermiddelen, keuzevrijheid, de echte wereld centraal en leerlijnen voor onderzoek, internationalisering en duurzaamheid. Zoals hiervoor vermeld kan de opleiding de leerlijnen duidelijker weergeven. De curriculumcommissie en de regierolhouder curriculum hebben het overzicht over de samenhang.

Het panel is van mening, vanuit onder andere de modulebeschrijvingen, dat de opleiding een groot palet aan didactische werkvormen hanteert: hoorcolleges, werkcolleges, ontwerpstudio's, practica, excursies, lezingen, workshops, groepsopdrachten et cetera. Daarbij wordt regelmatig gebruik gemaakt van de praktijkvoorzieningen op het eigen landgoed. De diversiteit is ook zichtbaar in de diversiteit aan beroepsproducten die studenten in de eerste studiejaar moeten leveren, bijvoorbeeld (advies)rapporten, posterpresentaties, digitale presentaties, productenmappen. Daarbij wordt zowel individueel, in tweetallen als in groepen gewerkt. Studenten hebben keuzemogelijkheden om een eigen leerplan te ontwikkelen.

Studenten zijn tevreden over de samenhang en afwisseling en de wijze waarop ondersteunende vakken parallel lopen aan de praktijkgerichte ontwerp opdrachten. Het panel is van mening dat veel colleges en practica nog redelijk traditioneel zijn vormgegeven en dat docenten het gebruik van digitale tools in het onderwijs verder kunnen uitbreiden en zo het onderwijs verder kunnen ontwikkelen. Op die wijze kan een nog stimulerender leeromgeving worden ontwikkeld. De studielast is een aandachtspunt voor de opleiding. Per onderwijsperiode bekijkt de opleiding of het aantal toetsmomenten en inlevermomenten beter kan worden afgestemd. Het panel vindt het positief dat de opleiding zelf monitort hoe de studielast per module wordt ervaren door studenten.

Deeltijd

Deeltijdstudenten volgen een dag per week onderwijs, met wisseling tussen extensieve (colleges) en intensieve werkvormen (groepsopdrachten). Daarnaast wordt iedere student geacht 12 tot 20 uur per week aan zelfstudie te besteden. Keuzemogelijkheden zijn er met name in de keuze van thematiek bij opdrachten en bij de profielkeuze.

De deeltijdprogramma's, bachelor en AD, zullen in 2018-2019 conform de lijnen van de voltijdprogramma's worden vernieuwd. Daarbij zal in het kader van Leven Lang Leren ook worden gekoerst richting meer modulair aanschuif- of cursorisch onderwijs. Dit zal in de komende jaren vorm moeten gaan krijgen. Dit is een positieve en nodige ontwikkeling volgens het panel en conform landelijke ontwikkelingen.

Standaard 5 Instroom

<i>Het programma sluit aan bij de kwalificaties van de instromende studenten.</i>

Conclusie

De opleiding ontvangt voor deze standaard het oordeel **voldoende**.

De opleiding heeft een duidelijke visie op de instroomprocedures en toepassing daarvan is navolgbaar in de instroomdossiers. De opleiding besteedt veel aandacht aan voorlichting en instroomselectie en biedt diverse remediërende vakken/studieroutes. Het panel signaleert dat de opleiding een goede reputatie heeft bij de opvang van de grote diversiteit aan studenten en het op een lijn krijgen van deze studenten. Dit blijkt ook uit de indrukwekkende stappen die studenten maken in het eerste studiejaar qua kennis en persoonlijke ontwikkeling. Weliswaar is het uitvalspercentage dalend, maar toch nog redelijk hoog en wordt de opleiding aangeraden te blijven investeren in de voorlichting en instroom van zowel de voltijd- als de deeltijdvariant.

Onderbouwing

De T&L opleiding heeft een ruime wettelijke toelaatbaarheid: mbo-4, havo en vwo. Alleen voor havo-profiel Cultuur & Maatschappij is er een aanvullende wiskunde-eis. Tijdens open dagen en meeloopdagen wordt een zo reëel mogelijk beeld gegeven van de opzet en inhoud van het opleidingsprogramma en van het beroepenveld en de arbeidsmarkt. Voltijdstudenten doorlopen verplicht de studiekeuzecheck met een vragenlijst. De helft van de studenten heeft een aanvullend gesprek met een studieloopbaanbegeleider. Studenten ouder dan 21 jaar doorlopen de 21+ toelatingstoets gericht op de beheersing van Nederlands en Engels, rekenvaardigheden en het aantonen van de geschiktheid en de studiemotivatie via portfolio. In de eerste onderwijsperiode worden alle voltijdstudenten getoetst op entreetoetsen Nederlands en Engels en kunnen extra lessen volgen om op het gewenste niveau te komen. Na een half jaar is er geen noemenswaardig verschil meer tussen studenten met een mbo-achtergrond en studenten met een havo-achtergrond.

Voor deeltijdstudenten geldt dat zij bij aanvang van de studie een functie vervullen die ruimte biedt om de algemene hbo-competenties te ontwikkelen. Met deeltijders is er altijd een toelatingsgesprek aan de hand van een portfolio en curriculum vitae, een motivatiebrief en een ingevulde vragenlijst. De helft van de deeltijders zijn carrièreswitchers en de helft zijn

doorgroeiers in het groene vakgebied. Beide groepen vullen elkaar aan en leren veel van elkaar. Carrièrreswitchers kiezen eerder voor een ontwerpprofiel en doorgroeiers kiezen eerder voor een beheer-, technische of managementprofiel.

De opleiding had een forse uitval in het eerste studiejaar, gerichte maatregelen zijn genomen die effectief lijken te zijn, maar verdere aandacht blijft nodig. Er is veel uitval onder havisten die toch andere verwachtingen hadden rond de studie en de vakinhoud. Uit gesprekken blijkt dat de uitval wordt teruggedrongen door verdere aanscherping van voorlichting en studiekeuzecheck. De opleiding werkt aan verdere vergroting van de instroom van mbo-ers in de deeltijdopleiding. Om dit te bereiken wordt overleg gevoerd met de branchevereniging VHG.

Studenten zijn positief over de geboden begeleiding en de mogelijkheden om remediërende vakken te volgen in Engels en Nederlands en in materiaalkennis voor havisten. De doorstroomroutes voor mbo-ers zijn helder beschreven in de OER en de registratie van de deeltijdinstroomdossiers is helder. Het panel heeft de indruk dat de opleiding secuur en gericht omgaat met de instroomprocedures. De dossiers zijn navolgbaar en het is zichtbaar dat de geschikte studenten grote stappen maken in hun ontwikkeling in het eerste studiejaar.

Standaard 6 Personeel

<i>Het docententeam is gekwalificeerd voor de inhoudelijke en onderwijskundige realisatie van het programma en de omvang ervan is toereikend.</i>

Conclusie

De opleiding ontvangt voor deze standaard het oordeel **voldoende**.

De T&L opleiding beschikt over gekwalificeerd personeel dat vakinhoudelijk en didactisch capabel is. De relatie met de beroepspraktijk is stevig, mede doordat een kwart van de docenten ook zelf in de praktijk werkzaam is. Docenten zijn toegankelijk en benaderbaar voor studenten en zetten een goede sfeer neer naar studenten. De verhoging van het aandeel mastergeschoolde docenten is een aandachtspunt, mede vanwege de benodigde kennis van onderzoek. De toetsdeskundigheid wordt versterkt met gericht BKE-scholing. Er is voldoende formatie voor het verzorgen van het onderwijs. Wel heeft het team een hoge werkdruk door de gelijk lopende veranderingen in de organisatie en vernieuwing van het onderwijs. Dit wordt binnen de teams goed opgevangen door onderlinge uitwisseling. Het team kan veel aan door deling en gebruik van elkaars expertise. Wel krijgt de opleiding het advies om de werkdruk goed te blijven monitoren en gepaste maatregelen te nemen waar nodig.

Onderbouwing

Conform het VHL-beleid is het docententeam georganiseerd in twee resultaatverantwoordelijk teams. Naast hun onderwijsverzorgende rol vervullen docenten ook beheertaken en regierollen. Team 1 richt zich op de instroom en eerste twee studie jaren. Team 2 richt zich op leerjaar 3 en 4 en de uitstroom. Externe docenten zijn betrokken via de moduleteams. Het geheel wordt bewaakt

door het kernteam met regierolhouders. Regierolhouders zijn verantwoordelijk voor bepaalde processen: kwaliteitszorg, studieloopbaanbegeleiding, rooster/planning, curriculum en team. De curriculumcommissie is teamoverstijgend en borgt en stuurt inhoudelijk het hele onderwijsprogramma. Iedere onderwijsperiode vergaderen de twee teams gezamenlijk.

De opleiding wordt verzorgd door een team van 35 personen (circa 23 fte) met een docent-student ratio van 1:23. Het Strategisch personeelsplan voorziet in een groei van het team met 10 procent per jaar, conform de verwachte groei van het aantal studenten. Een kwart van de docenten werkt ook in de beroepspraktijk. Binnen het team hebben 21 docenten (60%) een bachelorgraad, elf docenten een mastergraad (31% ten opzichte van norm van 80%) en zijn twee docenten (5%) gepromoveerd. Twee docenten zijn bezig met een masteropleiding. Verhoging van het aantal master-docenten zal geleidelijk verlopen via scholing en werving. Alle vaste docenten zijn didactisch geschoold. Ruim een derde van het docententeam is BKE³ gekwalificeerd. Veel docenten zijn bezig met BKE-scholing. In het Teamplan zijn geen normen gesteld voor BKE scholing. Uit de zelfevaluatie T&L blijkt dat alle docenten voor 2020-2021 BKE geschoold moeten zijn. Twee docenten zijn bezig met het behalen van de SKE¹.

Het panel constateert dat het onderwijs wordt verzorgd door een enthousiast, inhoudelijk en didactisch capabel team. Docenten zijn sterk betrokken bij het onderwijs, het vakgebied en bij de studenten. Docenten zijn vakinhoudelijk sterk en publiceren zelf vakliteratuur die in het opleidingsveld worden gebruikt, bijvoorbeeld het boek 'Praktijkonderzoek in de ruimtelijke planvorming'. Wel is het panel van mening dat de kennis en ervaring met onderzoek breder gedeeld en aangescherpt mag worden gezien het lage percentage mastergeschoelde docenten. Docenten worden zeer gewaardeerd door studenten (NSE score > 4,0) en alumni (tevredenheid >80%) en weten een goede sfeer neer te zetten: hulpvaardig, bereikbaar en open naar studenten en strikt doch rechtvaardig bij toetsing.

Uit het Medewerkerstevredenheidsonderzoek blijkt dat de werkdruk als hoog wordt ervaren, mede door de onderwijs- en organisatievernieuwingen en door uitval van langdurig zieken. Nu de voltijdvernieuwing ver is gevorderd en de langdurig zieken re-integreren voorziet men dat de werkdruk zal afnemen. Uit gesprekken verneemt het panel dat er door het management ook gerichte ondersteuning wordt geboden door inschakeling van externe onderwijskundigen, door specifieke roostering van ontwikkelweken en door invoering van een beter urenregistratiesysteem. Uit gesprekken constateert het panel dat docenten hard werken en veel inzet tonen, waarbij de eigen verantwoordelijkheid ook veel energie oplevert. Het is positief dat er weer meer aandacht is voor de werkdruk normalisering, nu het team door de grootste piek van de ontwikkelfase heen is. Het panel signaleert dat er een overstijgend teamplan is voor beide docententeams en vraagt zich af of voor het personeel altijd duidelijk voor welke doelen en taken zij verantwoordelijk zijn. Als de werkdruk hoog is, moet dit voor het personeel zo duidelijk mogelijk zijn om de energie en inzet zo goed mogelijk te kanaliseren.

Het panel concludeert dat het docententeam voldoende omvang, onderwijskundige en vakinhoudelijke kwaliteit heeft voor de verzorging van het onderwijs. Het panel adviseert het management de belasting van het team en de beleefde werkdruk te blijven monitoren, aangezien de teamorganisatie nog verder zal ontwikkelen. De scholing qua BKE en mastergraad en de

³ BKE: Basis Kwalificatie Examinering. SKE: Senior Kwalificatie Examinering

vernieuwing van de deeltijdopleiding en de bijstelling van de bachelor- en AD-voltijdopleiding zullen nog blijvende aandacht vragen van het drukbezette en enthousiaste team.

Standaard 7 Voorzieningen

De huisvesting en de materiële voorzieningen zijn toereikend voor de realisatie van het programma.

Conclusie

De opleiding ontvangt voor deze standaard het oordeel **goed**.

De voorzieningen zijn voor de opleiding T&L van een hoog niveau. Het eigen landgoed geeft een unieke omgeving met veel mogelijkheden voor het praktijkonderwijs. Dit maakt veel onderwerpen direct inzichtelijk voor studenten en draagt bij aan de ontwikkeling van de beroepscompetenties. De opleiding maakt daar goed en veelvuldig gebruik van. Ook de ICT-voorzieningen zijn goed, qua beschikbaarheid van moderne softwarepakketten, het gebruik van instructiefilms bij de start van colleges, het gebruik van drones en 3D printers. De werk- en studeerruimtes voorzien in de behoeften van docenten en studenten. Voor praktijkopdrachten kunnen studenten gericht werken in het ontwerpatelier, is er een uitleendepot voor instrumenten en zijn er goede printfaciliteiten.

Onderbouwing

Op de locatie Velp zijn in het VHL-gebouw alle gangbare voorzieningen aanwezig qua onderwijs- en werkruimten. Na 2014 zijn met een verbouwing veel werkplekken voor studenten gecreëerd voor individuele studie en voor groepswork. Docenten werken in een open ruimte, dit vergemakkelijkt de onderlinge contacten en de bereikbaarheid voor studenten. De mediatheek heeft een rijke collectie en een ruime studieafdeling. Over de informatievoorziening zijn studenten positief. Studenten kunnen in de computerlokalen en thuis werken met de belangrijkste en nieuwste softwarepakketten, zoals Autocad, Adobe en GIS-systemen. Het panel is positief over de informatievoorziening via Blackboard, waar de modules vaak starten met (instructie) filmpjes, waar in colleges op wordt voortgebouwd.

Tijdens en buiten lesuren kunnen studenten ook werken in het ontwerpatelier, waar grote werktafels en diverse materialen en apparatuur beschikbaar zijn voor het ontwerpen en modelleren. In het atelier is altijd een docent beschikbaar voor ondersteuning, wat zeer waardevol is voor studenten. Studenten kunnen in het repro-centrum groot formaat tekeningen uitprinten. Sinds 2016 beschikt de opleiding ook over een 3D-printer, een grafische computer en een drone, voor onder andere het maken van visualisaties en maquettes. Voor praktijkopdrachten is er een toegankelijk uitleendepot voor de gangbare instrumenten.

Wat de voorzieningen uniek maakt is de wijze waarop de opleiding gebruik maakt van het eigen landgoed Larenstein. Op het landgoed kunnen alle facetten van het vakgebied aan den lijve bestudeerd worden, van bodem en water, natuurlijke en cultureelrijke vegetatie, assortimentstuin

tot cultuurhistorie en de invloed van beheeringrepen. Daar maakt de opleiding veelvuldig gebruik van bij lessen plantenkennis, bodemkunde, landmeetpractica en workshops. Studenten kunnen met deze voorzieningen veel aan den lijve ondervinden, waardoor de praktijk voor hen gaat leven.

Standaard 8 Begeleiding

De studiebegeleiding en de informatievoorziening aan studenten bevorderen de studievoortgang en sluiten aan bij de behoefte van studenten.

Conclusie

De opleiding ontvangt voor deze standaard het oordeel **goed**.

De opleiding ontvangt het oordeel goed voor de duidelijk eigen invulling aan de studieloopbaanbegeleiding, met gerichte workshops naast de meer gangbare begeleiding gericht op voortgang en studiekeuzes. Een tweede factor is de persoonlijke benadering in de begeleiding en de extra inzet voor studenten met bijvoorbeeld dyslexie. Tussen docenten en studenten zijn er zeer korte lijnen. Men kent er elkaar: er ontkomt niemand aan de verplichte activiteiten en er raakt ook niemand verloren door opgang in de massa. Sterk punt voor studenten is dat zij gaandeweg bewust worden van hun persoonlijke ontwikkeling en dit ook gericht vastleggen in hun persoonlijke portfolio.

De informatievoorziening is duidelijk ingericht en eventuele knelpunten worden gericht aangepakt in samenwerking met studentenplatforms.

Onderbouwing

Studieloopbaanbegeleiding

De studieloopbaanbegeleiding (SLB) volgt de uitgangspunten die VHL breed zijn vastgelegd. Binnen de voltijdopleidingen is SLB met name gericht op de competentie Zelfsturing en zelfontwikkeling. In het eerste jaar ligt de nadruk bij het leren studeren en bij de oriëntatie op de studie en op het beroep en leggen studenten resultaten vast in een ontwikkelgericht portfolio. In het tweede jaar ligt een accent bij de voorbereiding op de uitstroomprofielkeuze en in het derde jaar bij het zoeken naar een geschikte stageplaats en minor. Het portfolio krijgt meer een showcase karakter en is daarmee een visitekaartje voor de studenten bij het werven van stage-, minor- en afstudeerplaatsen. De ontwikkeling van de portfolio's was duidelijk zichtbaar tijdens het gesprek dat het panel met studenten had over hun ontwikkeling en portfolio.

Studenten ontvangen in de eerste drie studie jaren 2 EC per jaar voor SLB, voor individuele begeleidingsgesprekken, het uitvoeren van opdrachten, groepsactiviteiten en de beoordeling van hun portfolio. Via de halfjaarlijkse workshops kunnen studenten ook 'vrije studiepunten' inzetten voor persoonlijke vorming en/of verdieping, bijvoorbeeld ook via excursie of musea-bezoek. In de workshops werken studenten van alle studie jaren samen. Dit is binnen VHL een unieke werkvorm die duidelijk bijdraagt aan de persoonlijke ontwikkeling. Gaandeweg neemt de intensiteit van

intervisiebijeenkomsten en persoonlijke gesprekken af en ligt de verantwoordelijkheid meer bij de student zelf.

Bij de deeltijdopleidingen is de SLB geen structureel onderdeel van het onderwijsprogramma, aangezien van hen meer studievaardigheden en zelfstandigheid wordt verwacht. Studenten kunnen zelf een afspraak maken met de deeltijdcoördinator. Eerstejaars studenten wordt wel drie keer gevraagd of zij behoefte hebben aan een gesprek.

Uit gesprekken en uit NSE-gegevens blijkt dat studenten de openheid en de bereikbaarheid van docenten en de begeleiding zeer waarderen. Men kent elkaar en daardoor vallen studenten niet snel buiten het blikveld: niemand raakt zomaar verloren of uit het zicht.

Doordat studenten de eigen leerdoelen in kaart moeten brengen, worden zij bewust van hun studiep pad en persoonlijke ontwikkeling. Alumni en studenten geven aan dat de handvatten die zij aangeleerd krijgen via SLB, zeer goed bruikbaar zijn in de praktijk en in de latere werkomgeving. Ook geven zij aan dat docenten goed bereikbaar zijn, altijd een helpende hand willen bieden en zeer goed begeleiden bij dyslexie door vroegtijdige gerichte taaltoetsen en waar nodig het bieden van aangepaste toetsvormen.

Studenten met een functiebeperking krijgen een gespecialiseerde SLB-docent toegewezen, die helpt bij de aanvraag tot extra ondersteuning en bij de inrichting van een maatprogramma.

Informatievoorziening

De informatievoorziening naar studenten verloopt grotendeels via SIS (Student Informatie Systeem), Studentnet, Blackboard en de studiegids. Via SIS schrijven studenten zich in voor modules, toetsen en herkansingen en kunnen ze cijfers en resultaten inzien. Studentnet biedt praktische informatie over roosters, jaaragenda's, inleverdata en de Onderwijs- en examenregelingen. Blackboard biedt inhoudelijke informatie per module. Op Blackboard staan ook de notulen van de opleidingscommissie en studentenadviescommissie open, evenals de uitkomsten van module-enquêtes. Voor de visualisatievakken maakt men gebruik van Infogarden voor het lesmateriaal en voor het inleveren van digitale studentproducten.

De opleiding signaleert dat de informatievoorziening een blijvend aandachtspunt is en er zijn vijf gerichte verbeteracties geformuleerd in samenwerking met de studentenadviescommissie. Ook worden de systemen vernieuwd en gaat men gebruikmaken van Osiris en Moodlerooms. In de gesprekken heeft het panel vanuit studenten en docenten geen grote belemmeringen vernomen. Het panel is zelf positief over de wijze waarop module-informatie beschikbaar is binnen de Blackboard omgeving.

Standaard 9

Kwaliteitszorg

De opleiding kent een expliciete en breed gedragen kwaliteitszorg, bevordert de kwaliteitscultuur en is gericht op ontwikkeling.

Conclusie

De opleiding ontvangt voor deze standaard het oordeel **voldoende**.

De opleiding kent een expliciet kwaliteitszorgbeleid en cyclus van module-evaluaties, zeker binnen het vernieuwde curriculum. Op moduleniveau wordt de verbetercyclus goed gevolgd en leidt dat tot zichtbare verbeteringen. Daarbij wordt goed gebruik gemaakt van de actieve studentengroepen. Het panel adviseert dit ook op programmaniveau door te zetten om zo het geheel te monitoren, te evalueren en eventueel te verbeteren. Dit verdient vermelding in het teamplan en gerichte afstemming tussen de curriculumcommissie, de toetscommissie en examencommissie.

Onderbouwing

De opleiding werkt volgens het hogeschoolbrede *Kwaliteitszorgplan 2015-2017*, waarin de doelen, werkwijzen, instrumenten en rollen helder staan beschreven. Daarbij staat centraal de kwaliteitscultuur vanuit de dialoog met alle betrokkenen: management, docententeams, studenten en het werkveld. Uitgangspunt daarbij is dat het organiseren van de PDCA-cyclus helpt om gezamenlijk te reflecteren op de kwaliteit en deze te verbeteren. Daarbij maakt men naast interne evaluaties ook gebruik van externe evaluaties: NSE, HBO-monitor, de Startmonitor, het Medewerkerstevredenheidsonderzoek en de input vanuit het werkveld.

De opleiding maakt dit waar via het jaarlijks teamplan, dat sturend is voor de activiteiten en waarop jaarlijks wordt geëvalueerd. Het bevat de prestatie-indicatoren en gegevens uit de Hbo-monitor, de NSE, de eigen onderwijs-evaluaties en cijfers voor studiesucces. De verantwoordelijkheid voor kwaliteitszorg is binnen beide teams belegd bij een regierolhouder kwaliteit. Deze wordt ondersteund door de functionaris kwaliteitszorg van de hogeschoolbrede afdeling Kwaliteit. Het docententeam, de opleidingscommissie, lectoren en de werkveldadviescommissie hebben een adviserende rol bij de borging van de kwaliteit. Het panel ziet dat de regierolhouder kwaliteitszorg proactief werkt aan het rondmaken van de PDCA-cyclus voor de kwaliteitszorg en dat er binnen het docententeam een kwaliteitscultuur heerst waarbij naar verbetering wordt gestreefd. Zo blijkt ook uit de verbeterpunten die het docententeam, samen met studenten, heeft opgehaald uit een nieuwjaarsbijeenkomst en hoe daar vervolg aan wordt gegeven.

De lijnen zijn kort en direct en veel verbeterpunten worden vanuit evaluatie-uitkomsten en studielastmetingen, vanuit de opleidingscommissie (formeel advies) en vanuit de studentenadviescommissie (informeel advies) opgepakt. Dit leidt tot gerichte verbeteracties, bijvoorbeeld meer inlevermomenten voor studentproducten leidt tot beter gespreide studielast of de invoering van extra lessen materialenkennis voor havisten. De verschillende stakeholders (docenten, studenten, management en werkveld) bevestigen dit beeld. Het panel vindt het positief dat de opleiding na verkleining van de wettelijk verplichte opleidingscommissie heeft

besloten om de directe en brede lijnen met studenten te continueren in de minder formele studentadviescommissie met 18 leden.

Het nieuwe programma wordt strakker gemonitord op moduleniveau. Bij de evaluaties kunnen studenten aandachtspunten en verbetervoorstellen noteren. Waar nodig worden punten ook in de studentadviescommissie besproken. Vanuit de studentadviescommissie worden ook spontaan aandachtspunten aan de orde gebracht.

Het panel signaleert dat de opleiding op moduleniveau actief is met haar verbetercyclus en daarbij goed gebruik maakt van een proactieve houding onder studenten. Het panel adviseert dit in de komende jaren actief door te zetten naar het programmaniveau om zo de 'som der delen' te monitoren en evalueren en daar ook bijbehorende doelen en acties voor in het teamplan op te nemen. Dit vergt nauwere afstemming en samenwerking tussen de curriculumcommissie, de toetscommissie en de examencommissie (zie Standaard Toetsing).

Standaard 10 Toetsing

De opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing.

Conclusie

De opleiding ontvangt voor deze standaard het oordeel **voldoende**.

De opleiding werkt aan de versterking van de toetsing vanuit het hogeschool toetsbeleid en de recent opgestelde toetsplannen T&L. Passend voor een beroeps- en praktijkgerichte hbo-opleiding wordt veel getoetst door middel van het opleveren van beroepsproducten. Mede vanuit de toenemende BKE-ervaring onder docenten wordt de toetskwaliteit versterkt. Dat is een positieve ontwikkeling die verder en met meer structuur kan worden doorgezet om de verschillen in docentwerkwijzen bij toetsing en het leveren van feedback verder te verminderen. De onderlinge kalibratie tussen docenten/examinatoren kan nog wat strakker. Het panel adviseert daarbij een meer directe rol voor de examencommissie en duidelijker positionering van de toetscommissie met meer regelmatige controles van de kwaliteit van toetsdossiers.

Onderbouwing

Toetsbeleid en toetsstelsel

De opleiding werkt volgens de hogeschoolkaders voor toetsbeleid en toetsing, zoals vastgelegd in het document *Toetsbeleid (2015)*. Hierin staan onder andere de visie op toetsing, kaders, uitgangspunten, kwaliteitseisen, taken en verantwoordelijkheden rondom toetsing en beoordeling. De visie op toetsing bestaat uit een competentiegerichte insteek waarbij op basis van beroepssituaties en beroepsrollen relevante kennis, vaardigheden en houding worden ontwikkeld en getoetst. Hierbij wil de hogeschool tegemoetkomen aan verschillen tussen studenten, het samen leren stimuleren en feedback een belangrijke plaats geven.

De opleiding T&L heeft de hogeschoolkaders uitgewerkt in de toetsplannen voltijd en deeltijd. Per module zijn de competenties, leerdoelen in beoordelingsformulieren vertaald naar toetscriteria. In voorgaande jaren is geïnvesteerd in de versterking van de kwaliteit van toetsing (validiteit, betrouwbaarheid en transparantie).

Toetsvormen

De manier van toetsen is voor elke module beschreven in de OER en in de studiegids. Om de validiteit van toetsing te versterken wordt er veel gewerkt met realistische opdrachten en toetsing aan de hand van beroepsproducten. Het panel herkent dit in de modules en de toetsproducten die zij heeft kunnen inzien. Het panel vindt dit passend voor het soort opleiding: competentiegericht, praktijkgericht en beroepsgericht. Het geeft studenten een beeld van gangbare taken en producten in het beroepenveld en biedt hen een grote variatie aan toetsvormen: kennistoetsen, rapportages, ontwerpen en visualisaties, (poster)presentaties, onderzoeksverslagen en portfolio(gesprekken). Voor studenten is de toetsing duidelijk door de informatie in de modulehandleidingen en op Blackboard.

Beoordeling en feedback

In voorgaande jaren is de beoordeling aangescherpt door meer aandacht te geven aan de doorvertaling van leerdoelen naar beoordelingscriteria. Met een groeiend aantal BKE-geschoolde docenten neemt de aandacht hiervoor toe. Met name voor de ontwerpvakken blijft de betrouwbaarheid en navolgbaarheid van beoordelingen een aandachtspunt. Daarover wordt overlegd met docenten van andere kunstzinnige opleidingen.

De formulieren voor de beoordeling van de afstudeerwerken zijn na 2016-2017 aangescherpt met meer nadruk op het onderzoekend vermogen, de rapportage-technische aspecten en de beoordelingssystematiek in lijn met het afstudeerprotocol.

Vanuit de beoordelingsformulieren die het panel heeft gezien, met name van de afstudeerfase, heeft het panel de indruk dat er nog divers wordt omgegaan met wijze van invullen van beoordelingsformulieren en de hantering van feedback. Het panel ziet formulieren met behoorlijk verschillende vormen van beoordeling: met kruisjes op basis van criteria tot uitgeschreven beoordelingen met zeer specifieke feedback, of combinaties van beide. Studenten en alumni geven aan dat ook bij mondelinge feedback er grote variatie is van zeer uitgebreid tot dat de student er zelf om moet vragen. Het panel adviseert in deze om de aanscherpingen door te zetten en de wijze waarop docenten daar invulling aan geven nauwer te monitoren en bij te sturen. Het panel ziet dat er wordt toegewerkt naar meer eenheid in toetsing en afstudeerbeoordeling, maar signaleert dat daar nog spanning op staat.

Kwaliteitsborging

De opleiding werkt duidelijk aan de versterking van de borging van de toetskwaliteit. De organisatorische en juridische aspecten zijn weergegeven in de Onderwijs en Examen Regeling. Bij het opstellen van toetsen, beoordelingsformulieren, bij mondelinge toetsen en bij het afstuderen wordt meer standaard het principe van 4-ogen toegepast. Door wisselende combinaties van docenten/examinatoren bij afstudeeropdrachten en mondelinge examens ontstaat er onderlinge kalibratie en kruisbestuiving onder docenten. Beoordeelde afstudeerwerken worden achteraf ook in kalibreersessies qua beoordeling vergeleken door docententeams. Vanaf 2018 is er meer aandacht voor de aanleg van toetsdossiers, het opstellen van toetsmatrijzen en het verder gestructureerd formuleren van beoordelingscriteria. Beoordelingsformulieren en toetsmatrijzen van nieuwe modules worden gescreend. De

toenemende BKE-ervaring onder docenten draagt daar positief aan bij. Het panel is van mening zijn dat het, voor de kwaliteit van de toetsing belangrijk is, dat de eigen doelstelling (ambitie iedereen BKE gehaald in 2020) daadwerkelijk wordt gerealiseerd.

Het panel herkent de ontwikkeling die de opleiding doormaakt en moedigt deze aan. De BKE-scholing helpt voor het delen van ervaring en de voor de verbeterlagen. Het panel adviseert dit door te zetten en de kalibratie verder te versterken, aangezien er nog verschillen in aanpak zijn bij beoordelingen, feedback en de opzet van toetsdossiers.

Examencommissie en toetscommissie

De examencommissie is verantwoordelijk voor de borging van de toetskwaliteit en het eindniveau. In de gezamenlijke examencommissie DAaR hebben twee T&L-docenten zitting. De examencommissie vergadert zes keer per jaar en stemt af met andere VHL-examencommissies. De werkwijze en resultaten legt men vast in notulen en jaarverslagen. Leden zijn BKE-geschoold en een paar leden zijn bezig met SKE-scholing. Per 2018 is op locatie Velp een toetscommissie gestart met de analyse van toetsdossiers om daarmee de toetsing meer structureel te monitoren.

Uit documentatie en gesprekken constateert het panel dat de examencommissie en de toetscommissie nog strakker in hun taken en activiteiten kunnen staan. De examencommissie richt zich veelal op de procedures en lijkt op enige afstand te opereren. De vraag om het niveau en de kwaliteit van de majors te borgen is, zo blijkt uit het gesprek met de examencommissie, vooral bij majorcoördinatoren belegd, met input van externe betrokkenen (stage, bedrijfsbegeleiders). De toetscommissie is nog pril geheractiveerd en de taken en werkwijzen moeten nog uitkristalliseren. De toetscommissie kon geen cyclus of regelmaat voor toetscontroles aangeven, daar waar de leden van de examencommissie aangaven dat zij per onderwijsperiode één toetsdossier screenen (4 per jaar).

Het panel heeft uit de gesprekken en documentatie niet de indruk dat het nieuwe onderwijsprogramma strak wordt gemonitord zoals in de zelfevaluatie is vermeld, buiten de module-evaluaties om. Het panel adviseert de taken en verantwoordelijkheden van examencommissie en toetscommissie en de onderlinge relatie beter te definiëren, de directe controles en borging van de toetsing te intensiveren en de screening van toetsdossiers meer structureel in te bouwen opdat alle curriculumonderdelen in een aantal jaren worden gescreend.

Standaard 11 Gerealiseerde leerresultaten

De opleiding toont aan dat de beoogde leerresultaten worden gerealiseerd.

Conclusie

De opleiding ontvangt voor deze standaard het oordeel **voldoende**.

De kwaliteit van de afstudeerwerken en het feit dat alumni goed en snel hun weg vinden in het werkveld geven aan dat de beoogde leerresultaten worden gerealiseerd. De afstudeeronderzoeken en beroepsproducten zijn op niveau. De opleiding kan in de startfase van

het afstuderen scherper aankoersen op de inkadering van vraagstukken en de verantwoording van de onderzoeksmethodologie. De werkstukken zijn relevant voor het T&L vakgebied en beroepenveld. Het feit dat de opleiding gerichte maatregelen neemt, geeft het panel het vertrouwen dat het afstudeerniveau zal worden gecontinueerd.

Onderbouwing

Producten van afgestudeerden

Het afstudeerprogramma van de bacheloropleiding bestaat uit de tweede stage (15 EC) in het derde studiejaar en het afstudeeronderzoek en –opdracht (30 EC) in het vierde studiejaar. Het afstudeerprogramma van de AD-opleiding beslaat de modules van de vierde periode van het tweede studiejaar en de profielspecifieke AD-stage. De selectie eindwerken die het panel heeft opgevraagd beslaat vier AD-afstudeerders (nieuw curriculum) en vijftien bachelorstudenten (oud curriculum), waaronder twee deeltijdstudenten en twee herkansers.

Studenten doorlopen vaste fasen bij het afstuderen: aanlevering en keuring van de afstudeeropdracht die is geworven vanuit een bedrijf/instelling of vanuit het lectoraat, de keuring van het onderzoeksplan, inlevering van het onderzoeksplan en de eindproducten, de mondelinge presentatie en beoordeling. Bij aanvang wordt de afstudeeropdracht door twee docenten gekeurd en bij de uiteindelijke beoordeling van onderzoek, producten en presentatie wordt ook altijd gewerkt met een eerste en een tweede examinerator. Studenten studeren veelal in duo's af, waarbij het onderzoek gezamenlijk en de presentatie en (ontwerp)producten individueel worden beoordeeld.

Het panel heeft vanuit de bestudeerde eindwerken een positieve indruk over het niveau en de vakinhoudelijke kwaliteit van de eindwerken, zowel op bachelor- als op AD-niveau, waarbij AD duidelijk op een lager beheersingsniveau aanstuurt dan de bachelor. De opdrachten zijn relevant voor het T&L vakgebied en passen bij de majorkeuzes en de maatschappelijke vraagstukken binnen bedrijven/werkvelden. Qua onderzoeksmethodologie en Nederlands taalgebruik kunnen de werkstukken nog een tandje scherper worden aangestuurd. Het panel adviseert daar vroeg mee te starten door de onderzoeksplannen door meerdere docenten of door een panel te screenen op de scherpste en inkadering van de onderzoeksvraag/thematiek en de gekozen onderzoeksmethodologie. Studenten kunnen in hun plan van aanpak scherper refereren aan en reflecteren op de fasen van de ontwerpcyclus. Aangezien de studenten het onderzoek en het ontwerp na elkaar doorlopen, gaat veel tijd op aan het opstellen van het plan van aanpak en mist het panel her en der de diepgang in ontwerpen. De opleiding signaleert dit ook en wil dit voorkomen door onderzoek en ontwerp meer simultaan te laten verlopen. Deze pilot loopt en zal worden geëvalueerd. Het panel is positief over de wijze waarop de 'ontwerp-docenten' er in slagen hun beoordeling op een lijn te krijgen en studenten daarmee gelijkheid in beoordeling te bieden.

Qua taalgebruik zijn in het gehele curriculum al aanscherpingen aangebracht en overweegt men om taalvaardigheid en correct rapporteren als ontvankelijkheidseis voor de afstudeerbeoordeling in te bouwen. Deze ontwikkeling tezamen met de algehele ontwikkeling van het curriculum geeft het panel vertrouwen dat de kwaliteit van de afstudeerwerken op niveau zal blijven. Dit wordt in het nieuwe afstudeerprotocol verder versterkt doordat de voorheen specifieke

beoordelingsformulieren per major nu gecombineerd gaan worden tot een centraal beoordelingsformulier voor alle uitstroomprofielen.

Functioneren van afgestudeerden

De afgestudeerden worden prima ontvangen in het werkveld. Alumni geven aan dat iedereen snel een passende baan vindt. De werkloosheid is zeer laag: 0% bij AD en 3% bij bachelor. Dit bevestigt dat de opleiding goed aansluit op het werkveld. De opleiding plant in de toekomst bijeenkomsten met werkveld en alumni om het afstudeerniveau en de aansluiting op het werkveld meer regelmatig te monitoren.

Eindoordeel over de opleiding

Oordelen op de standaarden

Het visitatiepanel komt tot de volgende oordelen op de standaarden:

Standaard	Bachelor (vt,dt)	Associate Degree (vt/dt)
<i>Standaard 1 Beoogde leerresultaten</i>	Goed	Goed
<i>Standaard 2 Oriëntatie</i>	Voldoende	Voldoende
<i>Standaard 3 Inhoud</i>	Goed	Goed
<i>Standaard 4 Leeromgeving</i>	Voldoende	Voldoende
<i>Standaard 5 Instroom</i>	Voldoende	Voldoende
<i>Standaard 6 Personeel</i>	Voldoende	Voldoende
<i>Standaard 7 Voorzieningen</i>	Goed	Goed
<i>Standaard 8 Begeleiding</i>	Goed	Goed
<i>Standaard 9 Kwaliteitszorg</i>	Voldoende	Voldoende
<i>Standaard 10 Toetsing</i>	Voldoende	Voldoende
<i>Standaard 11 Gerealiseerde leerresultaten</i>	Voldoende	Voldoende

Het panel heeft te Velp een vakinhoudelijk degelijke opleiding getroffen, die goed inzetbare, startende beroepsbeoefenaren aflevert. Het onderwijsprogramma is vernieuwd vanuit een duidelijke visie en met meer aandacht voor praktijkgerichtheid, samenhang en aansluiting op het beroepenveld. Het onderwijs wordt verzorgd in een stimulerende leeromgeving. Inhoudelijk zijn er nog aandachtspunten gericht op het meer zichtbaar doortrekken van leerlijnen, de aandacht voor Omgevingsmanagement en de aandacht voor creativiteit en artistiekeit.

De opleiding is sinds de vorige visitatie op meerdere vlakken bezig met veranderingen en vernieuwing: onderwijskundig, inhoudelijk en qua organisatiestructuur en voorzieningen. Dit vergt veel van het docententeam. Positief is dat zij het primaire proces lopende hebben gehouden voor studenten. Zorgpunten zijn de hoge werkdruk en professionalisering die nog moet worden doorgezet op het gebied van toetskwaliteit en onderzoeksvaardigheden.

Het panel heeft er vertrouwen in dat het vakkundige en enthousiaste docententeam capabel is om de vernieuwingskoers vast te houden. Het panel adviseert het management de belasting van het team en de beleefde werkdruk te blijven monitoren.

Het visitatiepanel beoordeelt de kwaliteit van de bestaande hbo-bachelor en Associate Degree opleidingen Tuin- en Landschapsinrichting van Hogeschool Van Hall Larenstein als **voldoende**.

Aanbevelingen

Het panel geeft de opleiding de volgende aanbevelingen mee:

Algemeen:

- Met de gelijklopende vernieuwingslagen qua onderwijs, personeel, organisatie en voorzieningen, krijgt de opleiding het advies om de processen, voortgang en werkdruk goed te blijven monitoren, ook op programmaniveau, en een wakend oog te houden voor de werkdruk bij docenten.

Standaard 1

- Houd een wakend oog voor de afstemming van de beoogde leerresultaten op de verwachtingen van het beroepenveld, zeker gezien het nieuwe profiel zich in de komende jaren ten volle tot uiting zal komen.

Standaard 2

- Versterk in het onderwijs de zichtbaarheid en de aandacht voor onderzoeksvaardigheden, taalvaardigheid, creativiteit/innovatie en ontwerpend onderzoek.
- Versterk de aandacht voor internationalisering en voor het creëren van een internationaal kader/ ervaringen bij studenten en docenten.
- Bouw in het onderwijs meer aandacht in voor Strategisch Omgevingsmanagement. Denk na over de vraag hoe de opleiding goed kan blijven inspelen op veranderingen in de wereld om ons heen: scheiding tussen domeinen vervagen, nieuwe, innovatieve ontwikkelingen en – functies op raakvlakken tussen domeinen. Het nieuwe profiel en programma speelt daar al op in, maar houd dat scherp.

Standaard 3

- Verduidelijk de aanwezige leerlijnen en daarmee de inhoud van het onderwijsprogramma en let op Nederlandse taal beheersing.
- Bied studenten meer uitdaging tot het leveren van creativiteit en innovatie. Er kan naar mening van het panel meer gebeuren dat aansluit op artistieke, ontwikkeling van eigen ontwerptaal et cetera. Het onderwijsprogramma kan in die zin zelf ook creatiever zijn.

Standaard 5

- Blijf de uitval en het effect van de te nemen verbetermaatregelen goed monitoren.

Standaard 6

- Monitor de werkdruk, zit er boven op als directie, ga in gesprek en neem maatregelen waar nodig.
- Blijf investeren in de professionalisering van docenten (aantal masters, onderzoeksvaardigheden en toetsdeskundigheid).

Standaard 8

- Koester de goede student-docent interacties, dit draagt bij aan een optimale persoonlijke ontwikkeling bij studenten.

Standaard 9

- Zorg voor een goede positionering en afstemming tussen de betrokken commissies: toetscommissie, examencommissie, opleidingscommissie, curriculumcommissie, studentklankbörgroepen et cetera.

Standaard 10

- Werk aan meer uniformiteit in de toetsuitvoering en helderheid in feedback bij toetsmomenten. Versterk de intervisie tussen beoordelaars en maak iemand probleemeigenaar van een uniforme, zo objectief mogelijke beoordeling, inclusief uniformiteit in feedback. Feedback is misschien wel het belangrijkste voor een student om beter te worden en de docenten moeten dit duidelijk en compleet aanbieden.
- Overweeg om bij werkstukken van studenten voldoende taalvaardigheid als ingangseis of standaard onderdeel in te stellen bij toetsing.

Standaard 11

- Evalueer na de eerste lichten afstudeerders, het niveau van de afgestudeerden met het werkveld en evalueer ook of daarin de door het werkveld gewenste herstructurering van de opleiding herkend wordt.

Bijlagen

Bijlage 1 Bezoekprogramma

Visitatie Tuin- en landschapsinrichting Donderdag 24 mei 2018		
8.15	Ontvangst	
8.40	Korte presentatie opleiding	
9.00	Wandeling + bezoek atelier	
9.30	Informeel gesprek met studenten	8 studenten met portfolio's
10.00	Materiaal bestudering	
11.30	Kort overleg	
11.45	Gesprek 1: afgestudeerden in de praktijk	4 alumni, waarvan 1 AD 3 werkveld, waarvan 1 WVAC 1 afstudeerder (met overstap van AD naar B)
12.30	Lunch	
13.15	Gesprek 2: onderwijsleeromgeving en kwaliteitszorg	2 RRH: curriculum en kwaliteit 2 docenten 5 studenten, waarvan 2 OPCO/STAC en 2 deeltijd
14.15	Pauze	
14.30	Gesprek 3: toetsing en afstuderen	1 Examencommissie 1 Toetscommissie 1 RRH curriculum 3 afstudeercoördinatoren Bachelor / Associate degree
15.15	Pauze	
15.30	Gesprek management	(Adjunct)directeur 2 RRH team
16.00	Gesprek 4: ontwikkelgesprek	5 docenten 1 lector 1 management 2 werkveld / alumni 2 studenten
16.45	Overleg panel	
17.30	Terugkoppeling	allen
18.00	Sluiting en borrel	

Deelnemers visitatie Tuin- en landschapsinrichting:

Gesprek studenten

Mark Wieltink	VT jaar 1 STAC
Eva Kraaijkamp	VT jaar 1
Rick Hamers	VT jaar 2
Karel Domselaar	VT jaar 2 STAC
Marjolein Roffel	VT jaar 3 Management buitenruimte
Paul Nooijen	VT jaar 3 Ruimtelijk ontwerp
Tamara Laskowski	DT jaar 1
Janneke van Winkelhof	DT jaar 3

Gesprek Afgestudeerden in de praktijk

Lesley Thoen	Delva Alumni landschapsarchitectuur
Koos Verkade	Zelfstandige Alumni realisatie - deeltijd
Dorien Nooitgedagt	BTL Alumni management buitenruimte
Aart Knoppert	Buro Ruiten Alumni AD ontwerp
Tom Wierts	Okra landschapsarchitecten
Ritso Sikma	Smits Rinsma
Jiska Brouwer	Gemeente Arnhem
Thijs Verschuren	VT jaar 4 Tuinarchitectuur AD + B

Gesprek Onderwijsleeromgeving

Tessa Laarman	VT jaar 2 STAC
Bram Klompenhouwer	VT jaar 3 Management buitenruimte
Bob Olyerhoek	VT jaar 4 OPCO en STAC Realisatie
Frank Veen	DT jaar 1
Tom Struyf	DT jaar 2 Ontwerp
Loes Leentjes	RRH Curriculum Coördinator deeltijd Docent landschap
Corinne Idink	RRH Kwaliteit OPCO en STAC Docent realisatie SLB-er
Hans Jacobse	RRH Kwaliteit Docent management buitenruimte
Ben ter Mull	Docent ontwerpen SLB-er

Gesprek Toetsing en afstuderen

Monica Forkink	Lid examencommissie DAR Docent realisatie
Dick van Dorp	Lid toetscommissie DAR Docent landschap
Wim Simons	RRH curriculum Coördinator AD en stage Docent communicatie
Adrian Noortman	Coördinator afstuderen landschapsarchitectuur
Freek Rurup	Coördinator afstuderen realisatie
Frans vd Goorbergh	Coördinator afstuderen management buitenruimte

Gesprek management

Angelique Kuiper	Adjunct-directeur DAR
Jack Martin	RRH Team 1
Wim Simons	RRH Team 2

Gesprek Ontwikkelgesprek

Noël van Doorn	Lector duurzame voedsellandschappen in stedelijke regio's
Adrian Noortman	Docent ontwerpen
Jack Martin	Docent beplanting
Frans vd Goorbergh	Docent management buitenruimte
Ad Koolen	Docent ontwerpen
Angelique Kuiper	Adjunct-directeur DAR
Ian Ruyter	VT jaar 4 Landschapsarchitectuur
Bob Olyerhoek	VT jaar 4 Realisatie
Theo Reesink	Buro Poelmans Reesink Gastdocent ontwerpen
Boudewijn Almekinders	Zelfstandige Gastdocent landschap

Bijlage 2 Bestudeerde documenten

Verplichte documentatie:

- Landelijk profiel T&L 2018
- Studiegidsen T&L, voltijd en deeltijd, 2017-2018
- Overzicht personeel
- OER T&L 2017-2018
- Toetsplannen T&L, voltijd en deeltijd
- Jaarverslag examencommissie DAR Velp 2016-2017
- Afstudeerprotocol Bachelor T&L jan 2018
- Afstudeerhandleidingen Tuinarchitect 2016-2017, Realisatie tuin- en landschapsinrichting 2016-2017 en Management Buitenruimte 2016-2017
- Lijst van afstudeerders van de laatste twee studie jaren en de daaruit geselecteerd vijftien afstudeerdossiers, waaronder vier AD-afstudeerders (nieuw curriculum) en 15 bachelorstudenten (oud curriculum) waaronder twee deeltijdstudenten en twee herkansers
- Hogeschool VHL Kwaliteitszorgplannen 2017-2017 en 2018-2021
- Inrichting van het onderwijs bij Hogeschool Van Hall Larenstein, 2014
- Strategisch personeelsplan DAR 2018-2021
- Jaarverslag en notulen examencommissie en opleidingscommissie (ter inzage)
- Selecties van studiemateriaal en toetsmateriaal (ter inzage)

Door VHL aangeleverde extra aangeleverde opleidingsdocumentatie:

- Teamplan T&L 2018
- MTO Team 1 2016 T&L, MTO Team 2 2016 T&L en MTO T&L Totaal
- NSE 2017 T&L Totaal, AD voltijd T&L en Bachelor deeltijd
- HBO monitor 2016, AD en Bachelor T&L
- Documenten t.b.v. toelating en intake
- Plan van aanpak omvorming deeltijd
- Rendementscijfers T&L 2011-2017
- Zelfevaluatie AISHE T&L, november 2017
- Module-evaluaties 2016-2017 en 2017-2018
- AV-formulieren 2016-2017 en 2017-2018
- Notulen opleidingscommissie, studentenadviescommissie en werkveldadviescommissie
- Strategisch personeelsplan DAR
- Modulehandleidingen

Door VHL aangeleverde algemene beleidsdocumenten Hogeschool Van Hall Larenstein:

- Instellingsplannen 2018-2021 en 2014-2017
- Besturingsfilosofie en organisatie inrichting VHL 2014
- Organogram
- Studeren met een functiebeperking, 2013
- Passende extra voorzieningen voor studenten met persoonlijke omstandigheden 2017
- Beleidsnotitie Studieloopbaanbegeleiding 2015-2016
- Toelating bij Van Hall Larenstein 2016
- Regeling VHL Studiekeuzecheck DEF 15-16
- Handreiking onderzoekend vermogen 2015
- VHL Academy
- Visie op DLWO 2017
- Reglement opleidingscommissie VHL, wetswijziging bestuurskracht 2017
- Reglement werkveldadviescommissies hogeschool vhl, 2015
- Format VHL toetsmatrijs
- Toetsbeleid Van Hall Larenstein 2015
- Format toetsplan
- Handreiking toetscommissie
- Inrichting examencommissie bij Hogeschool VHL, 2015
- VHL Handreiking Afstudeerprotocol 2015